

Στις 27 Απριλίου 1941, ακριβώς τρεις εβδομάδες μετά την εισβολή των γερμανικών στρατευμάτων στην Ελλάδα, μονάδες του 2 Panzer-τμήματος έφτασαν και κατέλαβαν την Αθήνα. Αμέσως τα Γερμανικά στράτευματα προχώρησαν στο μεγάλο πετρώδη λόφο της Ακρόπολης, που δεσπόζει πάνω από το κέντρο της πόλης και σήκωσαν εκεί τη σημαία με τη Γερμανική σβάστικα ως δείγμα της κατάκτησης της Ελλάδας και της πρωτεύουσας της. Η σύντομη τελετή καλύφθηκε από διάφορους επίσημους φωτογράφους της Βέρμαχτ, και αυτή η φωτογραφία λήφθηκε από τον PK Bauer της Εταιρίας Προπαγάνδας <Kompanie 690>.

Bundesarchiv, Bild 101-104-0389-23A
Foto: Schaefer 1. Juli 1941

ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ ΣΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ

Γιώργος Παραράς Καραγιάννης

(Γενικός Αντιπροσώπος στο εξωτερικό της Εθνικής Οργάνωσης Λέλα Καραγιάννη - Μπουμπουλίνα)

(Μετάφραση Αρθρου που δημοσιευθηκε στο U.K. περιοδικό "After the Battle", τεύχος 156, Μαίος, 2012)

Συμβολικές πράξεις ηρωισμού μπορούν να εμπνεύσουν, να αυξήσουν τα επίπεδα της συνείδησης και να βοηθήσουν την αποκατάσταση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Τέτοιες ισχυρές ενέργειες έχουν απήχηση μεταξύ των λαών, συχνά εμπνέοντας μια κρίσιμη ανθρώπινη μάζα, και μπορούν να επηρεάσουν και να μετατρέψουν ακόμα και την πορεία της ιστορίας. Ένα τέτοιο γεγονός συνέβη τη νύχτα της 30 / 31ης, Μαΐου 1941 στη ναζιστική-κατεχόμενη Ελλάδα όταν δύο νέοι πατριώτες- ο Μανώλης Γλέζος και ο Απόστολος Σάντας - κατέβασαν και κατέστρεψαν τη Γερμανική Αυτοκρατορική Πολεμική σημαία που οι κατοχικές δυνάμεις Βέρμαχτ είχαν εγείρει στην Ακρόπολη αμέσως μετά την εισβολή τους στην Αθήνα. Η συμβολική πράξης των ήταν μια πράξη ανυπακοής στην τυραννία και την καταπίεση που ξύπνησε το ηθικό των Ελλήνων να συνεχίσουν τον αγώνα τους κατά του ναζιστικού καθεστώτος κατά τη διάρκεια του Β 'Παγκοσμίου Πολέμου.

Η ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΣΗΜΑΙΑ ΤΟΥ ΡΑΙΧ

Μετά την άνοδό του στην εξουσία, ο Χίτλερ ενδιαφέρθει ιδιαίτερα να αποκτήσει ένα σύμβολο που να προσδιορίζει μοναδικά τους σκοπούς του Ναζιστικού Κόμματος. Επέλεξε τη σβάστικα, ένα συναρπαστικό αρχαίο σύμβολο που είχε χρησιμοποιηθεί ευρέως ήδη από το 1000 π.Χ., από πολλούς πολιτισμούς σε όλο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένης της Κίνας, της Ιαπωνίας, της Ινδίας και της Νότιας Ευρώπης. Έτσι στις 7 Αυγούστου 1920, στο Κογκρέσο του Κόμματος στο Σάλτσμπουργκ, ο αγκυλωτός σταυρός έγινε το επίσημο έμβλημα του Ναζιστικού κόμματος. Χρησιμοποιήθηκε επίσης για την Partei-Flagge (Κόμμα της σημαίας), η οποία αποτελείτο από ένα κόκκινο πεδίο με ένα λευκό δίσκο στο κέντρο και με τη μαύρη σβάστικα σε γωνία 45 μοιρών. Στο <<Ο Αγώνας Μου, *Mein Kampf*> ο Χίτλερ περιέγραψε την έννοια πίσω από το σχεδιασμό της σημαίας, όπου με το κόκκινο αντιπροσωπεύεται ο σοσιαλισμός, με το λευκό ο εθνικισμός και με την σβάστικα η νίκη της Άριας φυλής". Όταν ο Χίτλερ ανέβηκε στην εξουσία το 1933, αυτό το πανό έγινε επίσης Εθνική σημαία της Γερμανίας (National-flagge).

Η σημαία υψώθηκε στον ιστό που στέκεται στην ανεβασμένη πέτρινη εξεδρα στο ανατολικό άκρο της Ακρόπολης. Ο Παρθενώνας, ο πιο κεντρικός και πιο διάσημος από τους αρχαίους ναούς στο βράχο, παρέχεται για σύγκριση και εντόπιση της τοποθεσίας.

Από το Μάιο του 1941, υπάρχει μια ιστορία ότι ένας νεαρός Εύζωνας στρατιώτης με το όνομα Κωνσταντίνος Κουκίδης, είχε το καθήκον φρουράς στο ιστό της σημαίας εκείνη την ημέρα, και αντί να παραδώσει την ελληνική σημαία στους Γερμανούς, τύλιξε τον εαυτό του σε αυτήν και πήδηξε από την Ακρόπολη στο θάνατό του. Η ιστορία αναφέρθηκε για πρώτη φορά στον Τύπο στην εφημερίδα Daily Mail της 9ης Ιουνίου 1941, και είχε υποβληθεί από τον ανταποκριτή της στο Κάιρο, ο οποίος δήλωσε ότι "η ιστορία έχει φτάσει σε μένα από τα Ελληνικά κανάλια".

Από το 1867, οι γερμανικές ένοπλες δυνάμεις είχαν χρησιμοποιήσει την Kriegsflagge ως Πόλεμική τους Σημαία). Κατά τα επόμενα έτη της αυτοκρατορίας του Κάιζερ, του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου και κατά το διάστημα της εποχής της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, η Γερμανική σημαία υπέστη αρκετές μετατροπές σχεδιασμού. Μέχρι το 1933, κατείχε την πέμπτη έκδοση της, η οποία αποτελείτο από έναν μεγάλο σταυρό της Μάλτας στο κέντρο σημαίας με τρεις οριζόντιες λωρίδες χρώματος μαύρου, λευκού και κόκκινου. Στη συνέχεια, στις 7 Νοεμβρίου 1935, για να σηματοδοτήσει την εισαγωγή της στράτευσης στη Γερμανία, μια νέα έκδοση της σημαίας (η έκτη) εισήχθη. Σχεδιασμένη προσωπικά από τον Χίτλερ είναι γνωστή ως η

Reichskriegsflagge (Σημαία Πολέμου του Ράιχ), που κραδαίνοντας την σβάστικα σε ένα λευκό κύκλο σε κόκκινο πεδίο διασχίζεται από δύο μαύρες και λευκές λωρίδες, με ένα μικρό Σταυρό της Μάλτας στην πάνω αριστερή γωνία. Αυτό το πανό υπηρέτησε την Heer (Στρατό) και την Luftwaffe (Πολεμική Αεροπορία), όπως Πολεμική Σημαία τους, και το Kriegsmarine (Πολεμικό Ναυτικό) ως η Σημαιοφόρος του Πολέμου

Κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, στο πλαίσιο της παρούσας σημαίας, οι Ναζί κατέδιωξαν και δολοφόνησαν εκατομμυρια ανθρώπων. Ως εκ τούτου, η σημαία με τη σβάστικα έγινε σύμβολο μίσους καθ' όλη τη κατεχόμενη Ευρώπη. Για τους Έλληνες, η πράξη καταστροφής ενός τέτοιου συμβόλου όχι μόνο έστειλε ισχυρά μηνύματα για τις πεποιθήσεις τους, αλλά αντιπροσώπευε μια έμμεση επίθεση στον ίδιο τον Χίτλερ.

Η ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΣΗΜΑΙΑ ΤΟΥ REICH ΣΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ

Τον Ιούλιο του 1940, ο Χίτλερ και ο Ιταλός δικτάτορας Μπενίτο Μουσολίνι συνάψαν συμφωνία συμμαχίας για την Ιταλία, Αλβανία και τη Βουλγαρία να εισβάλουν στην Ελλάδα. Η κατάληψη της Ελλάδας, με την κωδική ονομασία Επιχείρηση «Μαρίτα», είχε γίνει ζωτικής σημασίας για τον Χίτλερ, λόγω της ανάγκης να εξασφαλιστεί η δεξιά πτέρυγα της προγραμματισμένης γερμανικής εισβολής στη Ρωσία.

Επίσης, η Ελλάδα και το νησί της Κρήτης θα μπορούσε να χρησιμεύσουν ως στρατηγικά φυλάκια για υποστήριξη της Ιταλικής επίθεσης κατά της Λιβύης, της Αιγύπτου και της Διώρυγας του Σουέζ. Ο Μουσολίνι προβλέπε μια εύκολη νίκη.

Στις 28 Οκτωβρίου 1940, τρεις ώρες μετά την κήρυξη πολέμου από την Φασιστική Ιταλία, Ιταλικά, Αλβανικά και Βουλγαρικά στρατεύματα εισήλθαν στη Βόρεια Ελλάδα. Αν και εντελώς απροετοίμαστη για πόλεμο, η Ελλάδα αρνήθηκε το τελεσίγραφο του Μουσολίνι και έτσι μπήκε στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο ενάντια στρατών ανώτερης δυνάμεως. Πολεμώντας ενάντια όλων των πιθανοτήτων στα βουνά της Ηπείρου, τα ελλιπώς εξοπλισμένα ελληνικά στρατεύματα αντιστάθηκαν και τελικά απελάσαν το στρατό του Μουσολίνι, ο οποίος υποχώρησε στην Αλβανία. Αποκαρδιωμένος από αυτό το μη αναμενόμενο αποτέλεσμα, ο Χίτλερ αναγκάστηκε να εκτρέψει τμήματα στρατού του στην Ελλάδα, που είχαν προβλεφθεί για το Ρωσικό μέτωπο.

Στις 6 Απριλίου 1941, τα γερμανικά στρατεύματα εισέβαλαν στην Βόρεια Ελλάδα, περνώντας χυμαρρωδώς από τη Γιουγκοσλαβία και τη Βουλγαρία, και σε μια σειρά μαχών νίκησαν τόσο τους Έλληνες ως και τις αγγλο-ANZAC δυνάμεις που είχαν σταλθεί για υποστήριξή τους. Κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους, η Γαλλία, με πολύ ισχυρό στρατό και βοήθειά της από τους Βρετανούς, είχε καταρρεύσει μέσα σε πέντε εβδομάδες, η Νορβηγία

είχε πέσει σε 61 ημέρες, η Πολωνία σε 30, το Βέλγιο σε 18, σε τέσσερις Ολλανδία και η Δανία είχαν παραδοθεί αμαχητί. Η Ελλάδα, εκείνη την εποχή, ήταν η μόνη χώρα στην Ευρώπη που αντιμετώπιζε ταυτόχρονα τους στρατούς τεσσάρων εθνών. Πολεμώντας με παμπάλαια όπλα αλλά με καθαρό θάρρος και χωρίς προμήθειες, τα ελλιπώς εξοπλισμένα ελληνικά στρατεύματα αντιστάθηκαν για 219 ημέρες εναντίον των ανώτερων δυνάμεων του Άξονα.

Στις 27 Απριλίου, αφού περικύκλωσαν την Ελληνική πρωτεύουσα, τα πρώτα γερμανικά στρατεύματα - το τάγμα μοτοσικλέτιστών του 2. Panzer-Division - σφυρηλάτησαν την Αθήνα. Πήγαν κατευθείαν στην Ακρόπολη, το βραχώδη ύψωμα που βρισκόταν ο Παρθενώνας με σκοπό τη ανέγερση της ναζιστικής σημαία. Σύμφωνα με το πιο αξιόπιστο ιστορικό, ένας Γερμανός αξιωματικός διέταξε ένα νεαρό Εύζωνα στρατιώτη του φυλακείου, τον Κωνσταντίνο Κουκίδη, να κατεβάσει και να παραδώσει τη γαλανόλευκη ελληνική σημαία και να ανεβάσει στη θέση της τη Γερμανική σημαία με την σβάστικα. Όπως λέγει το ιστορικό, αντί να κάνει αυτό ο Κουκίδης αρνήθηκε να παραδώσει στους Γερμανούς την ελληνική σημαία, και τυλιγμένος με αυτή πήδηξε στο θάνατο του από την Ακρόπολη. Είτε η ιστορία ήταν αληθινή ή όχι, πολλοί Έλληνες την πίστεψαν και είδαν τον στρατιώτη αυτόν ως μάρτυρα. Η ιστορία κυκλωφόρησε επίσης ευρέως στον Τύπο των Συμμάχων. (Τον Απρίλιο του 2000, το Ιστορικό Τμήμα του Ελληνικού Στρατού ανακοίνωσε ότι δεν υπάρχει καμία τεκμηριωμένη απόδειξη του Κουκίδη ή της πράξης του και ούτε ποτέ οποιαδήποτε συγγενείς του ήλθαν να τεκμηριώσουν το γεγονός που δείχνει ότι η ιστορία ήταν απλώς ένας τοπικός μύθος).

Αν και δεν υπάρχει καμία απολύτως ένδειξη να τεκμηριώνει το συμβάν και σήμερα θεωρείται ως μύθος, ένα μνημείο στέκεται στις πλαγιές του βράχου, που παρουσιάστηκε μόλις το 2000, υπενθυμίζοντας ακόμα τη "πράξη" του Κουκίδη να αρνηθεί τη παραδότηση της Ελληνικής σημαίας, και τη πτώση του από τον ιερό βράχο τυλιγμένο σε αυτή, ως πρωτοπόρου του αγώνα της αντίστασης ».

Φαίνεται ότι πριν χρησιμοποιήσουν την μεγάλη Ράιχ Σημαία Πολέμου (Reichskriegsflagge), οι Γερμανοί ύψωσαν για πρώτη φορά τη σημαία ενός διαφορετικού σχεδιασμού, την Nationalflagge, έστω και με μία υπερμεγέθη σβάστικα, και αυτό παρατηρείται σε πολλές άλλες φωτογραφίες που τραβήχτηκαν την ίδια μέρα. Κατά πάσα πιθανότητα τα πρώτα στρατεύματα που αφίχθησαν στην Ακρόπολη είχαν μόνο αυτήν τη σημαία την οποία αντικαταστάθηκαν εν συνέχεια, όταν μια σημαία πολέμου ευρέθει. Η σημαία Nationalflagge εμφανίστηκε επίσης στις φωτογραφίες της Ακρόπολης που ελήφθησαν σε μεταγενέστερη ημερομηνία, οπότε ίσως τα γερμανικά στρατεύματα κατοχής να εναλλάσσαν δύο σημαίες. Παρατηρήσατε επίσης την στήριξη του ιστού της σημαίας με τα τρία καλώδια αγκύρωσης στο βράχο.

Όποιες και αν είναι οι ακριβείς συνθήκες, τα γερμανικά στρατεύματα ύψωσαν με τελετή μια μεγάλη σημαία Reichskriegsflagge, διαστάσεων τρία

με πέντε μέτρα στο χώρο όπου η ελληνική σημαία είχε κυματίσει. Την ίδια ημέρα, ένα μήνυμα πήγε στο Βερολίνο:

"Φύρερ μου,

"Στις 27 Απριλίου 1941, στις 8.10 π.μ. φτάσαμε στην Αθήνα ... και στις 8:45 π.μ. θέσαμε τη γερμανική σημαία στην Ακρόπολη.

«Heil Φύρερ μου».

Η ανύψωση της σημαίας σε αυτό το συγκεκριμένο σημείο πρέπει να είχε ένα προστιθέμενο συμβολισμό για τον Χίτλερ δεδομένου ότι θεωρούσε την Ακρόπολη ως την επιτομή του ανθρώπινου πολιτισμού. Θα πρέπει να του έδεινε την αίσθηση ότι ήταν ήδη ο κυρίαρχος του κόσμου.

Το επόμενο πρωί όλοι οι Αθηναίοι είδαν με απελπισία την τεράστια μισητή ναζιστική σημαία με τη σβάστικα να κυματίζει πάνω από την Ακρόπολη, το λίκνο της δημοκρατίας, της ελευθερίας και του δυτικού πολιτισμού. Έτσι, δύο νέοι ιδεαλιστές μαθητές εμπνευστηκαν και αποφάσισαν να κάνουν κάτι σχετικό με αυτό.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Ο Απόστολος Σάντας, κοινώς γνωστός ως Λάκης Σάντας, γεννήθηκε στις 22 Φεβρουαρίου 1922 στην πόλη της Πάτρας στο βόρειο τμήμα της Πελοποννήσου. Ρίζες της οικογένειάς του ήταν από το Ιόνιο νησί της Λευκάδας. Το 1934, όταν ο νέος Λάκης ήταν ακόμη έφηβος, η οικογένειά του μετακόμισε στην Αθήνα. Το 1940, αφού ολοκλήρωσε τη δευτεροβάθμια εκπαίδευσή του εκεί, μπήκε στην Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ο στενός φίλος του, Μανώλης Γλέζος, γεννήθηκε στις 9 Σεπτεμβρίου 1922 στο χωριό Απείρανθος στο Αιγαιοπελαγίτικο νησί της Νάξου. Η οικογένειά του είχε μετακομίσει στην Αθήνα το 1935. Ο Γλέζος έγινε πολιτικά ενεργός σε νεαρή ηλικία. Το 1939, ενώ ήταν ακόμα μαθητής γυμνασίου, συμμετείχε στην δημιουργία μιας αντι-φασιστικής ομάδας νεολαίας ενάντια στην ιταλική κατοχή της Δωδεκανήσου και τη δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά. Το 1940 έγινε δεκτός στην Ανώτατη Σχολή Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών. Κατά την έναρξη του πολέμου τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, ζήτησε να ενταχθεί στον ελληνικό στρατό στο αλβανικό μέτωπο κατά της Ιταλίας, αλλά απορρίφθηκε επειδή ήταν ακόμα κάτω από την ηλικία. Αντ' αυτού, εργάστηκε ως εθελοντής για το Ελληνικό Υπουργείο Οικονομικών.

Η πεποίθησή τους να καταστρεφουν τη σημαία με τη σβάστικα από την Ακρόπολη μεγάλωσε και οι δύο φίλοι άρχισαν καταστρώνουν με προσοχή τα σχέδιά τους. Είχαν

πλήρη γνώση των σχετικών κινδύνων και ότι θα απαιτούσε ακραίο θάρρος και την προθυμία τους να πεθάνουν γι 'αυτό που πίστευαν. Η αποστολή τους φαινόταν αδύνατη. Η Ακρόπολη ήταν ισχυρά φυλαγμένη, και περιβάλλετο από απότομους γκρεμούς και υπήρχε μόνο ένας τρόπος για να επιτραπεί η πρόσβαση στο χώρο του ιστού της σημαίας, και αυτό ήταν μέσα από τα από τα Προπύλαια - την επίσημη μνημειακή πύλη προς το βράχο της Ακροπόλης.

Γλέζος και Σάντας συνειδητοποίησαν ότι έπρεπε να βρουν έναν τρόπο να αναρριχηθούν στην κορυφή της Ακρόπολης. Πήγαν στη βιβλιοθήκη του Μουσείου Μπενάκη, στη γωνία των οδών Κουμπάρη και Βασιλίσσης Σοφίας για να εξετάσουν την Εγκυκλοπαίδεια Πυρσός. Από αυτό τον έλεγχο έμαθαν ότι στη βόρεια πλευρά του λόφου, κοντά στο ναό του Ερεχθείου, υπήρχε η λεγόμενη Σπηλιά του Αγλαύρου και κάτω από αυτή ευρίσκετο ένα ξηρό πηγάδι, το λεγόμενο Ξηροπήγαδο. Σύμφωνα με την αρχαία μυθολογία, αυτή ήταν η κατοικία διαμονής του ιερού φίδιου που ήταν φύλακας της Ακρόπολης, όπου μία φορά το μήνα οι ιέρειες της Αθηνάς Πολιάδος, έριχναν μέλι και γλυκά για τη συντήρησή του. Υπήρχε μία μεγάλη «ρωγμή» στην ασβεστόλιθο που συνέδεε το σπήλαιο με το Ξηροπήγαδο και που στην πραγματικότητα αποτελούσε έναν κάθετο άνοιγμα περίπου 35 μέτρων, που ξεκινούσε από τους πρόποδες του λόφου στο επίπεδο του δρόμου και έφτανε μέχρι την κορυφή της Ακρόπολης. Αυτός φάνηκε στο Γλέζο και στον Σάντα ως ο καλύτερος τρόπος για να φτάσουν στο ιστό και να καταστρεψουν τη ναζιστική σημαία.

Ενώ συνέχιζαν με τα σχέδιά τους, γεγονότα που εκτυλίσσοντο σε άλλα μέρη της Ελλάδας αύξησαν τη δέσμευση των δύο νεαρών ανδρών να επιταχύνουν το σκοπό τους. Παρά το γεγονός ότι η ελληνική η χώρα είχε πέσει, το νησί της Κρήτης ήταν ακόμα στα χέρια των Σύμμαχων. Φυλασσόμενο από Έλληνικά, Βρετανικά και Νέοζηλανδικά στρατεύματα, ήταν το τελευταίο προπύργιο της ελεύθερης Ελλάδας. Ωστόσο, στις 20 Μαΐου, γερμανικές αεροπορικές δυνάμεις εισέβαλαν στο νησί και η μάχη της Κρήτης ξεκίνησε (βλ. αρ. Μετά την μάχη 47). Παρά την πολύ βαριές αρχικές απώλειες, τη δεύτερη ημέρα οι Γερμανοί κατόρθωσαν να καταλάβουν το αεροδρόμιο του Μάλεμε, το οποίο τους επέτρεψε να πετάξουν ενισχύσεις των και να συντρίψουν τους υπερασπιστές του νησιού. Νέα από αναμονή της απώλειας της Κρήτης έφεραν ακόμα μεγαλύτερη απόγνωση στους Έλληνες. Μαθαίνοντας γι 'αυτό, ο Γλέζος και ο Σάντας αισθάνθηκαν υποχρεωμένοι να επιταχύνουν τη δράση τους.

Τέσσερις εβδομάδες από την έναρξη της γερμανικής κατοχής, δύο νεαροί φοιτητές, ο Μανώλης Γλέζος (αριστερά) και ο Λάκης Σάντας (δεξιά), αποφάσισαν να κάνουν κάτι για τη σημαία σβάστικα, σχεδιάζοντας να ανέβουν νύχτα στην Ακρόπολη και κατεβάσουν και να καταστρέψουν την Ναζιστική σημαία και να την καταστρέψουν ως συμβολική πράξη περιφρόνησης. Αυτή η εικόνα τους λήφθηκε το 1945.

Για να φτάσουν στην κορυφή της Ακρόπολης, ο Γλέζος και ο Σάντας χρησιμοποίησαν

το φυσικό άνοιγμα που υψώνεται από το επίπεδο του δρόμου μέχρι τη λεγόμενη Σπηλιά του Αγλαύρου που βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του βράχου, μέσα στους τοίχους του προμαχώνα, κοντά στο ναό του Έρεχθείου. Εκεί, χώρισαν για να εξερευνήσουν σιωπηλά την περιοχή, και ο μεν Γλέζος πήγε γύρω από τη μία πλευρά του Παρθενώνα και ο Σάντας γύρω από την άλλη. Αφού διαπιστώσαν ότι όλοι οι Γερμανοί φρουροί ήταν στην είσοδο των Προπυλαίων, φιλονικώντας μεταξύ τους και αρκετά μακριά από την περιοχή της σημαίας, οι δύο Έλληνες επανεντάχθηκαν στο ιστό επί της εξέδρας στην άλλη άκρη του βράχου. (Τι ήταν ακόμη γνωστό ως Σπήλαιο της Αγλαύρου το 1941, έκτοτε έχει προσδιοριστεί εκ νέου από τους μελετητές, ότι στην πραγματικότητα είναι το Σπήλαιο της Έρσης, μιας άλλης κόρης του Κέκροπα, του μυθικού βασιλιά της Αθήνας. Στην πραγματικότητα ήταν ο Αγλαύρος που λάτρευαν σε ένα μεγάλο σπήλαιο που βρίσκεται στην ανατολική πλαγιά του βράχου.

Ένα απόγευμα στα τέλη Μαΐου, που ο Γλέζος και ο Σάντας είχαν συνάψει την έρευνά τους στη βιβλιοθήκη, άρχισαν να κοιτάζουν γύρω από τη βάση της Ακρόπολης. Ψάχνοντας μια περιοχή όπου οι Γάλλοι αρχαιολόγοι είχαν πραγματοποιήσει κάποιες ανασκαφές τα προηγούμενα χρόνια, εντόπισαν μια παλιά ξύλινη πόρτα και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι αυτή πρέπει να παρέχει πρόσβαση με το υποτιθέμενο Ξεροπήγαδο ως και για την σχισμή όπως περιέγραφε η εγκυκλοπαίδεια.

Το ίδιο βράδυ κάθησαν σε ένα κοντινό καφέ περιμένοντας να πέσει η νύχτα. Μόλις σκοτείνιασε πέρασαν μέσα από τα συρματοπλέγματα που έκλειναν την περιοχή για να φτάσουν στη ξύλινη πόρτα. Σπάζοντας τη παλιά σκουριασμένη κλειδαριά μπήκαν μέσα και είδαν ότι πράγματι υπήρχε μία μεγάλη βαθιά σχισμή στο βράχο. Δεδομένου ότι δεν είχαν φακό και ο τόπος ήταν γεμάτος από νυχτερίδες, αποφάσισαν να φύγουν και να επιστρέψουν το επομένο βράδυ. Ευτυχώς γυρίσαν στα σπίτια τους εγκαίρως πριν τη λήξη της απαγόρευσης κυκλοφορίας, η οποία διαρκούσε από τις 11 μ.μ. ως τις 6 π.μ.

Την επόμενη νύχτα, επέστρεψαν με ένα φακό, και είδαν ότι στη δεξιά πλευρά του ανοίγματος που οδηγούσε μέσα υπήρχε ένα πλάτωμα με βράχια και χώμα και πιο κάτω, μια μεγάλη τρύπα, η οποία κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι πρέπει να είναι το Ξεροπήγαδο. Είδαν επίσης ξύλινες σανίδες που οδηγούσαν προς τα πάνω, προφανώς κάποιο είδος των ικριωμάτων που είχαν άφησει οι αρχαιολόγοι. Μετά δοκίμασαν τις παλιές σανίδες και διαπίστωσαν ότι θα μπορούσαν να υποστηρίξουν το βάρος τους.

Τρεις ημέρες αργότερα, την Κυριακή, ανέβηκαν και παλι στην Ακρόπολη από τα Προπύλαια προσποιούμενοι ότι ήταν κανονικοί επισκέπτες. Όταν κανείς δεν κύτταζε, πλησίασαν το ναό του Ερεχθείου για να ελέγξουν τα σκαλιά που οδηγούσαν προς το σημείο όπου ξεκινούσε η σκαλωσιά ώστε να επιβεβαιώσουν ότι θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν το άνοιγμα από κάτω για να φτάσουν στην κορυφή. Προσεγγίζοντας την περιοχή όπου ήταν η γερμανική σημαία, είδαν ότι υπήρχε ένα παλιό ξύλινο φυλάκιο, όπου ο φύλακας θα μπορούσε καταφύγει κατά τη διάρκεια κακοκαιρίας. Τέλος.

παρατήρησαν ότι οι Γερμανοί φρουροί φύλαγαν μόνο την περιοχή των Προπυλαίων, την επίσημη πύλη προς την Ακρόπολη.

ΝΥΧΤΑ ΣΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ

Η Κρήτη έπεσε στις 29 Μαΐου 1941. Οι κακές ειδήσεις ατσαλώσαν την αποφασιστικότητα του Γλέζου και του Σάντα και αποφάσισαν να επισπεύσουν την πραγματοποίησή του σχεδίου των. Το βράδυ της 30ης Μαΐου, οπλισμένοι μόνο με ένα φακό και ένα σουγιά, επέστρεψαν στη βάση της Ακρόπολης. Ένα μισοφέγγαρο έδινε μια αχνή λάμψη φωτός στο μεγάλο βράχο. Μπαίνοντας στο άνοιγμα, που υπήρχε ανέβηκαν σιγά σιγά τη σκαλωσιά προς τα πάνω. Μόλις έφθασαν στην κορυφή, αποφάσισαν να χωρίσουν και να ελέγξουν πρώτα την περιοχή. Ο Σάντας πήγε κατά μήκος μιας πλευράς του Παρθενώνα και Γλέζος κατά μήκος της άλλης. Δεν υπήρχε γερμανική φρουρά στην άμεση περιοχή, αλλά μπορούσαν να ακούσουν τις πρόσχαρες φωνές και το γέλιο των φρουρών, που πιθανώς γιορτάζαν τον θρίαμβό τους στην Κρήτη.

Η σημαία στην αριστερή φωτογραφία κατά τη διάρκεια του πολέμου ήταν του Βασιλείου της Ελλάδος, ενώ η παρούσα σημαία (δεξιά) είναι αυτή της Ελληνικής Δημοκρατίας η οποία αντικατέστησε όλες τις άλλες εθνικές σημαίες το 1978.

Η κυματιστή σημαία με τη σβάστικα στον κεντρικό ιστό στην ανεβασμένη εξέδρα Belvedere, όπως φαινόταν από τα σκαλιά του Παρθενώνα. Ο Γλέζος και ο Σάντας χρειάστηκαν αρκετές ώρες για να κατεβάσουν κάτω τη σημαία κάτω, το κύριο πρόβλημά τους ήταν να ξεπεράσουν το σημείο όπου διασταυρωνόντουσαν τα καλώδια στήριξη του ιστού. Σημειώστε την ελληνική σημαία που κυματίζει από ένα μικρότερο ιστό περαιτέρω προς τα αριστερά. Οι γερμανικές αρχές κατοχής επέτρεψαν την Ελληνική σημαία να υψωθεί αλλά σε χαμηλότερο ύψος και να τοποθετεί πιο μακριά από τα τείχη της Ακρόπολης, ώστε να μην είναι όσο ορατή από όλη την πόλη, όπως η Γερμανική.

Φτάνοντας στο κοντάρι της σημαίας, βρήκαν με απογοήτευση τους ότι είχε 15 μέτρα ύψος, και ότι η σημαία με την σβάστικα ήταν γερά δεμένη στην κορυφή. Έκοψαν το σχοινί για να την κατεβάσουν, αλλά η σημαία μπερδεύτηκε στα τρία καλώδια στήριξης που ένωναν τον ιστό στους βράχους. Προσπάθησαν να σκαρφαλώσουν τον ιστό αλλά συνεχώς γλιστρούσαν κάτω. Τέλος, κατάφεραν να φτάσουν στο σημείο που ενώνονταν τα καλώδια υποστήριξης και να τα ξεχωρίσουν για να ελευθερώσουν τη σημαία, που ξαφνικά έπεσε πάνω τους. Τους πήρε τρεις ώρες για να επιτύχουν το στόχο τους.

Πανηγυρίζοντας την επιτυχία τους, οι δύο Έλληνες έκοψαν γρήγορα δύο μικρά κομμάτια από τη σημαία ως τρόπαια και τα έβαλλαν μέσα στα πουκάμισα τους. Στη συνέχεια αναρωτήθηκαν τι θα έπρεπε να κάνουν με την υπόλοιπη σημαία. Επειδή ήταν πολύ μεγάλη για να την μεταφέρουν, αποφάσισαν να την ρίξουν κάτω στο Ξηροπήγαδο, αστειευόμενοι ότι θα

πρέπει να φυλάσσεται από το μυθικό φίδι. Μετα εριξαν μερικές πέτρες και χώμα από πάνω για να την καλύψουν. Επίσης πριν φύγουν αποφάσισαν να αφήσουν επίτηδες τα δακτυλικά τους αποτυπώματα στο κονταρι της σημαίας, ώστε αθώοι άνθρωποι να μην τιμωρηθούν για ότι είχαν κάνει. Στη συνέχεια, εξαντλημένοι αλλά όμως και συνεπαρμένοι απο την επιτυχία τους, κατέβηκαν κάτω απο την Ακρόπολη. Μόλις λιγο πιο μακριά από την έξοδο τους πίσω στο επίπεδο του δρόμου τους σταματήσε ένας Έλληνας αξιωματικός της αστυνομίας, αλλά ευτυχώς τους αφήσε να συνεχίσουν προς τα σπίτια τους.

Το επόμενο πρωί οι Αθηναίοι κυταζοντας προς την Ακρόπολη διεπίστωσαν ότι Σημαία των Ναζιστών δεν υπήρχε. Ένα αίσθημα ευφορίας διαπερνούσε όλη την πόλη και η είδηση της βεβήλωσης της σημαίας εξάπλώθηκε σαν φωτιά από την Αθήνα σε όλη την Ελλάδα, για να καταπολέμησει τις κακές ειδήσεις σχετικά με την απώλεια της Κρήτης. Όταν οι Γερμανοί συνειδητοποίησαν ότι η σημαία τους είχε εξαφανισθεί, έγιναν έξαλλοι. Η Γκεστάπο αμέσως ανακοίνωσε ότι οι δράστες θα συλληφθούν και θα εκτελεστούν και ξεκίνησε ένα ανθρωποκυνηγητό. Ωστόσο, ποτέ δεν εντοπίστηκαν οι ένοχοι, αν και καταδικάστηκαν ερήμην σε θάνατο.

Η επιτυχία του Γλέζου και του Σάντα ήταν μία από τους πολύ πρώτες πράξεις αντίστασης στην Ελλάδα. Αν και συμβολική, έδωσε την έμπνευση στα ακόλουθα κινήματα αντίστασης. Η πράξη τους θα είχε παραμείνει άγνωστη στο ευρύτερο ελληνικό λαό αν ο αθηναϊκός τύπος δεν είχε καλά καλύψει τα δεδομένα και το γεγονός σε εκτεταμένη πρωτοσέλιδη έκδοση κάτω από έντονα διατυπωμένη "καταδίκηση" των δράστων. Αν και αυτό δεν ήταν γνωστό την εποχή που ήταν υπεύθυνοι, ο Γλέζος και ο Σάντας έγιναν αμέσως λαϊκοί ήρωες, οι πρώτες εμβληματικές προσωπικότητες της ελληνικής αντίστασης κατά των Ναζί.

Αφού αφέθηκε ελεύθερος στο πλαίσιο αμνηστίας στα τέλη του 1942, ο Σάντας εντάχθηκε στο νεοσύστατο ΕΑΜ (Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο), και ένα χρόνο αργότερα τη κομμουνιστική δύναμη ανταρτών του ΕΛΑΣ, με το οποίο συμμετείχε σε πολλές μάχες κατά τις δυνάμεις του Άξονα σε όλη την Κεντρική Ελλάδα, και που τραυματίστηκε στο στήθος κατά τη διάρκεια ενός τέτοιου αγώνα.

Μετά τη σύλληψή του από τους Γερμανούς στις 24 Μαρτίου 1942, ο Γλέζος υποβλήθηκε σε φυλάκιση και τα βασανιστήρια (που τον άφησαν σε σοβαρή ασθένεια φυματίωσης). Συνελήφθη και πάλι τον Απρίλιο του 21, 1943, αυτή τη φορά από τις ιταλικές δυνάμεις κατοχής και πέρασε τρεις μήνες στη φυλακή. Στις 7 Φεβρουαρίου 1944, συνελήφθη ξανά, αυτή τη φορά από την Ελληνες συνεργάτες των Ναζί, και πέρασε άλλους επτάμισι μήνες υπό κράτηση, μέχρι που τελικά δραπέτευσε το Σεπτέμβριο του ίδιου έτους.

Οι Γερμανοί ποτέ δεν έμαθαν ποιος ήταν υπεύθυνος για την απομάκρυνση της σημαίας των, αν και τόσο και ο Γλέζος και ο Σάντας αργότερα συνελήφθησαν για άλλες πράξεις

αντίστασης. Στα τέλη του 1942, ο Σάντας εντάχθηκε στις τάξεις των ανταρτών του ΕΛΑΣ και πέρασε το υπόλοιπο του πολέμου σε μάχες ανταρτών με τους Γερμανούς. Εδώ ποζάρει (αριστερά) με τρεις συναδέλφους αντάρτες στα βουνά κοντά στην Αμφισσα, στην κεντρική Ελλάδα τον Δεκέμβριο του 1943.

Συνέχιση του απελευθερωτικού αγώνα ενάντια στους Ναζί

Για τον Γλέζο και τον Σάντα ο πόλεμος δεν τελείωσε τον Μάιο του 1941. Και οι δύο συνέχισαν να συμμετέχουν στις δραστηριότητες υπόγειας αντίστασης. Τον Φεβρουάριο του 1942, αφού αποφάσισαν να πολεμήσουν τους Ναζί πηγαίνοντας στη Χάιφα της Παλαιστίνης και να ενώθουν με τις Ελεύθερες Ελληνικές ένοπλες δυνάμεις εκεί, κατάφεραν να μπουν λαθραία σε ένα σουηδικό πλοίο, το Randmaso, όμως, όπως συνέβη, οι Βρετανοί βομβάρδισαν το λιμάνι του Πειραιά εκείνη τη νύχτα και το πλοίο δεν μπορούσε να φύγει, κάτι που τους αναγκάσε να μείνουν κρυμμένοι στο κύτος του πλοίου για τρεις ημέρες χωρίς φαγητό ή νερό. Ένας Έλληνας φορτοεκφορτωτής τους πρόδωσε και συνελήφθησαν και φυλακίστηκαν, αλλά ευτυχώς οι Γερμανοί δεν έκαναν τη σύνδεση με την κλοπή της σημαίας στην Ακρόπολη. Οι Ναζί έψαξαν τα σπίτια τους αλλά δεν βρήκαν τίποτα, διότι ο πατέρας του Σάντα είχε ήδη κάψει το κομμάτι της σημαίας που ο γιος του είχε φέρει στο σπίτι, και μητέρα του Γλέζου έχει κάνει το ίδιο με το άλλο κομμάτι, όπως και το ημερολόγιο του με σημειώσεις.

Το τέλος του πολέμου βρήκε τον ιστό της σημαίας στο Belvedere σπασμένο στη βάση.

Εξ ου και η τελετουργική πρώτη ύψωση της Ελληνικής σημαίας μετά από την απελευθέρωση της Αθήνας με την επιστροφή του πρωθυπουργού Γεωργίου Παπανδρέου στις 18 Οκτωβρίου 1944, που έγινε σε ένα ξύλινο ιστό που ανεγερθεί προσωρινά ακριβώς δίπλα από την Belvedere (βλ. αρ. Μετά τη μάχη 155).

Παρά το γεγονός ότι ήταν οι μόνοι υπεύθυνοι για την αφαίρεση της γερμανικής σημαίας το 1941 και είχε ήδη γίνει γνωστό το 1945, πέρασαν ακόμη 30 χρόνια πριν ο Σάντας και ο Γλέζος αναγνωριστούν με διασημότητα τους για αυτήν την θρυλική πράξη αντίστασης. Τα χρόνια που μεσολάβησαν – μέσα του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου, του Ψυχρού Πολέμου και της δικτατορίας των συνταγματαρχών – ήταν γεμάτα από διώξεις και πολλά χρόνια φυλάκισης και μεγάλης ταλαιπωρίας και για τους δύο άνδρες. Ήταν μόνο μετά την επιστροφή της δημοκρατίας στην Ελλάδα το 1974 όταν και οι δύο μπορούσαν να απολαύσουν ελεύθερα τη φήμη και την αναγνώριση που τους άξιζε. Αυτή η φωτογραφία τους δείχνει στους πρόποδες της Ακρόπολης το 1985.

ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΑ

Κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής, η αλήθεια για το πώς η σημαία είχε αφαιρεθεί από την Ακρόπολη το 1941 παρέμεινε ένα μυστήριο. Οι λεπτομέρειες έγιναν γνωστές μόλις μετά τον πόλεμο, όταν ο αστυνομικός που είχε σταματήσει τα αγόρια στους πρόποδες της Ακρόπολης, μίλησε για την γνωριμία του. Αυτό έφερε και στον Γλέζο και στο Σάντα μια σύντομη περίοδο διασημότητας.

Το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ωστόσο, δεν σημαίνει το τέλος των προβλημάτων τους. Λόγω των πολιτικών πεποιθήσεων τους, τόσο ο Σάντας ως και ο Γλέζος πέρασαν το μεγαλύτερο μέρος των επόμενων 30 έτων – κατά το διάστημα του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου (1946–49), του Ψυχρού Πολέμου και της δικτατορίας των Συνταγματαρχών (1967–1974)– υπό διωγμό, και συλλήφθηκαν, δικαστικαν και καταδικάστηκαν σε ποινές θανάτου και έζησαν κάτω από μεγάλες κακουχίες σε στρατόπεδα συγκέντρωσης της κυβέρνησης.

Μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας τον Οκτώβριο του 1944 και την έξαρση της πολιτικής μάχης του πολέμου στην Αθήνα τον Δεκέμβριο του 1944 (βλ. Μετά από τη μάχη αρ. 154), ο Σάντας κατάφερε να ολοκληρώσει τις νομικές του σπουδές. Κατόπιν, τον Ιούλιο του 1947, εν μέσω του εμφυλίου πολέμου, συνελήφθη, κατηγορήθηκε ότι ήταν κομμουνιστής, και τον εστείλαν σε «εσωτερική εξορία» στο νησί της Ικαρίας, όπου έμεινε για ένα χρόνο. Το 1948 συνελήφθη ξανά, καταδικάστηκε σε θάνατο και αποστάλθει στη ναυτική φυλακή της Ψυττάλειας, ένα μικρό νησί κοντά στην Αθήνα, απ' όπου το 1949 μετατέθηκε στις φυλακές της Μακρόνησου, από όπου τελικά απελευθερώθηκε μετά από δύο έτη, και μετά από δημόσια διαμαρτυρία και διεθνείς επικρίσεις.

Το 1956, Σάντας, τώρα παντρεμένος και με δύο κόρες, ταξίδεψε στην Ιταλία, και τελικά χορηγήθηκε πολιτικό άσυλο στον Καναδά. Έζησε εκεί για

έξι χρόνια, αλλά το 1963, κρίνοντας ότι η πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα έχει βελτιωθεί, αποφάσισε να επιστρέψει. Ωστόσο, τέσσερα χρόνια αργότερα, όταν η στρατιωτική χούντα με επικεφαλής τον Γιώργο Παπαδόπουλο κατέλαβε την εξουσία, συνελήφθη και φυλακίστηκε ξανά.

Η μεταπολεμική μοίρα του Γλέζου ήταν τουλάχιστον εξίσου ζοφερή. Στις 3 Μαρτίου 1948, στο αποκορύφωμα του εμφυλίου πολέμου, ο ίδιος τέθηκε σε δίκη για τις πολιτικές πεποιθήσεις του και καταδικάστηκε σε θάνατο από την δεξιά κυβέρνηση. Ωστόσο, λόγω της διεθνούς δημόσιας κατακραυγής, η ποινή του μειώθηκε σε ποινή ισόβιας κάθειρξης το 1950. Ακόμα κι αν ήταν ακόμη στη φυλακή, το 1951 Γλέζος εκλέχτηκε μέλος του Κοινοβουλίου για το ΕΟΑ (Ενιαία Δημοκρατική Αριστερά). Αμέσως μετά πήγε σε μια απεργία πείνας απαιτώντας την απελευθέρωση των συναδέλφων βουλευτών ΕΔΑ που φυλακίστηκαν ή εξορίστηκαν στα ελληνικά νησιά. Η δράση του κατάφερε να απελευθερώσει επτά βουλευτές, ενώ ο ίδιος αφέθηκε ελεύθερος από τη φυλακή στις 6 Ιουλίου 1954.

Στις 5 Δεκεμβρίου 1958, ο Γλέζος συνελήφθη ξανά και καταδικάστηκε για "κατασκοπεία", ένα κοινό πρόσχημα για διώξεις των αριστερών υποστηρικτών κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Κατά τη διάρκεια της φυλάκισής του, ο ίδιος επανεξελέγη βουλευτής με ΕΔΑ το 1961. Η απελευθέρωσή του στις 15 Δεκεμβρίου 1962 ήταν αποτέλεσμα της δημόσιας κατακραυγής σε όλη την Ελλάδα και το εξωτερικό για την υποστήριξη του, καθώς το βραβείο του, το Μετάλλιο Ειρήνης Λένιν.

Όταν στις 21 Απριλίου 1967 έγινε το δεξιό πραξικόπημα από τους Έλληνες συνταγματάρχες, ο Γλέζος ήταν μεταξύ εκείνων που συνελήφθησαν αμέσως, μαζί με τους υπόλοιπους των πολιτικών ηγετών, και υπέστη ακόμη τέσσερα χρόνια "φυλάκισης και εξορίας μέχρι την απελευθέρωσή του το 1971. Ο πολιτικός διωγμός -κατά το διάστημα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου και του Καθεστώτος των Συνταγματαρχών, πρόσθεσαν συνολικά μέχρι 11 χρόνια και τέσσερις μήνες φυλάκισης και τεσσεράμισι χρόνια εξορίας.

Με την αποκατάσταση της Ελλάδας ως δημοκρατία, η ζωή του Γλέζου και του Σάντα έγινε πιο ήσυχη, αλλά και οι δύο παρέμειναν πολιτικά ενεργοί. Ως παραγωγικός δημοσιογράφος, συγγραφέας και πολιτικός, ο Γλέζος υπηρέτησε ως μέλος του Κοινοβουλίου μέχρι το 1986, και το 1984 εξελέγη μέλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο πλαίσιο του κόμματος ΠΑΣΟΚ (Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα). Διετέλεσε ως Πρόεδρος της ΕΔΑ από το 1985 έως το 1989 και για μεγάλο χρονικό διάστημα επικεφαλής το Εθνικού Συμβουλίου για την Αποκατάσταση του Γερμανικού χρέους.

Το 1982 μια χάλκινη πλάκα εγέρθει στο Belvedere της Ακρόπολης, τιμώντας τις πράξεις του με τον επόμενο χαρακτηρισμό: "Την πρώτη νύχτα του Μαΐου 30,1941, οι πατριώτες Μανώλης Γλέζος και ο Απόστολος Σάντας γκρέμισαν τη σημαία των Ναζί κατακτητών, από τον ιερό βράχο της Ακρόπολης:

Τώρα γενικά αναγνωρίσμενοι ως πρωτοπόροι ήρωες της Αντίστασης, οι δύο άνδρες έχουν γίνει ονόματα, γνωστά σε όλη την Ελλάδα, και κανένας εορτασμός ή γιορτή που συνδέονται με τον πόλεμο δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί χωρίς την παρουσία τους. Αυτή η φωτογραφία τραβήχτηκε στις 9 Μαΐου, 2004 στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη στην Πλατεία Συντάγματος, στο κέντρο της Αθήνας, όταν εορτάστηκε η Ημέρα της Νίκης του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Τόσο Γλέζος ως και ο Σάντας έτυχαν μεγάλης αναγνώρισης για τον ηρωισμό τους κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, λαμβάνοντας πολλά βραβεία από διάφορους οργανισμούς στην Ελλάδα και άλλες συμμαχικές χώρες. Στις 11 Νοεμβρίου 2008, το ελληνικό κοινοβούλιο ψήφισε ειδικό νόμο για να τους τιμήσει για τον ηρωισμό τους το 1941. Επίσης και ο Γλέζος και ο Σάντας έγιναν μέλη την οργάνωσης Λελα Καραγιάννη Μπουμπουλίνα, της αντιστασιακής ομάδας του πολέμου (βλ. Άρθρο του Γεωργίου Παραρα Καραγιάννη στο <<Μετά τη Μάχη>>, τεύχος 146), Επίσης μέχρι του θανάτου του το 2011, ο Σάντας υπηρετησε στο Διοικητικό Συμβούλιο της Εθνικής Οργάνωσης Λέλα Καραγιάννη Μπουμπουλίνα.

Ο Λάκης Σάντας πέθανε στις 30 Απριλίου 2011. Η κηδεία του στις 5 Μαΐου ήταν ένα εθνικό γεγονός που εκαλυφθει από όλα τα τηλεοπτικά κανάλια.

Ο Λάκης Σάντας πέθανε στις 30 Απριλίου 2011, σε ηλικία 89 ετών. Στην κηδεία του, στις 5 Μαΐου, ο Γλέζος, ακόμη ισχυρός παρά τα όσα πέρασε και την προχωρημένη ηλικία του, έδωσε μία πανέμορφη ευλογία στην εκκλησία του Α' Νεκροταφείου της Αθήνας, όπου θάφτηκε ο Σάντας. Στη κηδεία παρέστησαν ο Πρωθυπουργός Γεώργιος Παπανδρέου και πρώην Πρωθυπουργοί, μέλοι των σημερινών και των προηγούμενων διοικήσεων, οι ηγέτες των ενόπλων δυνάμεων καθώς και εκπρόσωποι της Εθνικής Οργάνωσης Λέλα Καραγιάννη Μπουμπουλίνα (Αλεξανδρος Παπαδόγκωνας, Σπυρίδων Κίνιας, Τρύφων Ζαχαρόπουλος και Γεώργιος Παραρς Καραγιάννης).

Την ημέρα της κηδείας όλες οι σημαίες στην Ακρόπολη και σε όλα τα δημόσια και τα διοικητικά κτίρια σε όλη την Αθήνα πέταξαν στο μισό ιστό. Ως δείγμα της εποχής κατά το διάστημα της κηδείας ακριβώς έξω από την εκκλησία υπήρχαν χιλιάδες θυμωμένοι διαδηλωτές, διαμαρτυρόμενοι για την οικονομική πολιτική του τότε Πρωθυποθργού Γεωργίου Παπανδρέου.

Ο Μανώλης Γλέζος εξακολουθεί να είναι ένα ισχυρός διαδηλωτής στη σημερινή πάλη της Ελλάδας. Σε ηλικία 89, και εν μέσω της χειρότερης κρίσης στην Ελλάδα στη σύγχρονη εποχή, είναι τόσο μαχητικός όσο ποτέ. Ως υπέρμαχος της άμεσης δημοκρατίας και δημοφιλής εθνικής εικόνας, υπάρχει μεγάλη ζήτηση γι' αυτόν και παρουσιάζεται πάντα στην πρώτη γραμμή σε

διαδηλώσεις ενάντια στα απαράδεκτα μέτρα λιτότητας που επιβάλλονται στην ελληνική κοινωνία για τη συγκράτηση χρέους της χώρας. Τον Μάρτιο του 2010 ελήφθησαν φωτογραφίες του ασπρομάλλη Γλέζου πολεμιστή έξω από τη Βουλή των Ελλήνων, όπου μέλη της Αστυνομίας τον δάκρυδηλητηριάσαν με αέρια, φωτογραφία που δημοσιεύθηκε πρωτοσέλιδα στις Ελληνικές εφημερίδες. Ο Γλέζος χαρακτηρίζει τον παρόντα ακτιβισμό του με καθαρά λόγια: "Όχι από τη γερμανική κατοχή ήμασταν σε μια τέτοια δύσκολη και επικίνδυνη κατάσταση».

Μεσίστα κυματίζει η Ελληνική σημαία στην Ακρόπολη προς τιμή του Σάντα την ημέρα της κηδείας του.

Ο δια βίου φίλος και σύντροφος του Σάντα, ο Μανώλης Γλέζος, παραμένει πιστός πολιτικός ακτιβιστής μέχρι σήμερα. Παρά την προχωρημένη ηλικία του, εξακολουθεί να βρίσκεται στην πρώτη γραμμή πολλών μαζικών διαδηλώσεων κατά της αντικειμενικής οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης. Αυτή είναι η φωτογραφία της συλληψης του από τα ΜΑΤ κατά τη διάρκεια μιας μαζικής διαμαρτυρίας μπροστά στο κτίριο του κοινοβουλίου στην πλατεία Συντάγματος, που ελήφθη στις 5 Μαρτίου 2010. Δάκρυδηλητηριάστηκε με αέρια από την αστυνομία, ο 87-χρονος Γλέζος ο οποίος μετεφέρθηκε με ασθενοφόρο για τα σοβαρά αναπνευστικά προβλήματα που του προκάλεσαν η επίθεση κατ'αυτού με δακρυογόνα, ένα περιστατικό που προκάλεσε ένα εθνικό σάλο διαμαρτυρίας.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΜΗ ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΕΣ ΣΤΟ ΑΓΓΛΙΚΟ ΑΡΘΡΟ

Troops of the German Airborne Division parachuting on Crete

Santas (in Navy uniform) with other Greek soldiers

Meeting with Santas for coffee in November 2010, four months before his death, talking about World War II events.